

Björna och Trehörningsjö socknar

En bortglömd finnbygd?

Björna hembygdsgränd, flyttad från Movattnet

Projektarbete
Kursen Skogsfinnarna i Skandinavien
Mälardalens Högskola
7,5 poäng HT 2009
Tord Eriksson

BJÖRNA OCH TREHÖRNINGSJÖ SOCKNAR – EN BORTGLÖMD FINNBYGD?

Innehållsförteckning:	sid
INLEDNING	2
SKOGSFINNAR I BJÖRNA OCH TREHÖRNINGSJÖ	4
Finnar i Hemling och Movattnet på 1600-talet	4
Sammanhållning inom den finska gruppen under 1700-talet	9
Finnar i andra byar i Björna och Trehörningsjö i slutet av 1600-talet	14
Finska soldater och flyktingar i början av 1700-talet	17
SPÅR AV FINNKULTUR I BYGDEN?	18
DISKUSSION, SLUTSATSER	22
KÄLLFÖRTECKNING	23
BILAGOR	24

INLEDNING

Jag upptäckte för två år sedan att jag är ättling till Nils Andersson, som var nybyggare i Gavsele vid Ångermanälven söder om Åsele 1674. Nils Andersson kallas ibland den förste nybyggaren i lappmarken, men det var flera som kom vid samma tid, bland annat till Örträsk. 1673 öppnades lappmarken för kolonisation i och med "lappmarksplakatet" och erbjudande om skattefrihet och frihet från knektutskrivning. Att Nils Andersson var finne läste jag först i Christer Westerdahls bok "Samer nolaskogs".¹ Enligt "Finnkolonisationen inom Ångermanland, södra lappmarken och Jämtland" av Richard Gothe, och "Av ris och rot" av Tyko Lundkvist, var Nils Andersson bara en av flera av mina anor i denna trakt nära Åsele som var "skogsfinnar". De tillhör alltså samma grupp som har befolkat sydligare, mer kända finnmarker, och som har sitt ursprung i Savolax och norra Tavastland i Finlands inland.

Till min stora förvåning läste jag i Gothes och Lundkvists böcker att även byarna Hemling och Movattnet i Björna socken har varit befolkade av finnar. I Hemling bodde mina far- och morföräldrar och andra släktingar, och tills för tre år sedan min farbror. Att byn en gång skulle ha ingått i något som liknar de sydligare finnmarkerna var för mig helt nytt och okänt. Visserligen nämns en Måns finne i Hemling i Erik O Nylanders bok "Slakten och hembygden" om Hemling och Movattnet,² men jag trodde att Måns var ett enstaka undantag. Tyko Lundkvist däremot menade att Hemling och Movattnet ingick i ett större sammanhang av finnbebyggelse i Nordmalings, Arnäs och Själevads "fjällbygder".³ Jag har haft stor nytta av att kunna utgå från det rikliga material han har lämnat efter sig. Men hans arbete är främst inriktat mot hans egen hemtrakt i Mjösjö och Nordmaling. Hans uppgifter om finnar i socknarna i nuvarande Örnsköldsviks kommun är ofullständiga och delvis osäkra. Han hade planer på fortsatt arbete inom området men det hann tyvärr inte bli förverkligat.⁴

Mitt syfte med det här arbetet är att påbörja en inventering av skogsfinnar samt spår av skogsfinsk kultur och skogsfinska etniska markörer under 16- och 1700-talet inom de norra delarna av Själevad och Arnäs, det som senare blev socknarna Björna och Trehörningsjö. Jag vill försöka få svar på om denna trakt verkligen har varit en del av ett sammanhängande område som även omfattade de mer kända finnbyarna i Nordmaling (främst nuvarande Bjurholm) samt Örträsk, eller om det snarare handlat om enstaka "ströfinnar" i Hemling och Movattnet. Jag vill också få en bild av hur länge en eventuell finnbygd kan sägas ha existerat i området.

Min metod är att kombinera material från ovanstående och andra författare med uppgifter från släktforskning. Dels egna fynd i arkivkällor, men till stor del uppgifter ur sockenvisa sammanställningar utgivna i bokform eller på CD av Örnsköldsviks släktforskarförening "Hembygds- och släktforskare Nolaskogs".

Förutom att reda ut rena släktsamband vill jag mycket kortfattat visa hur tecken på sådant som kan betraktas som markörer för skogsfinsk kultur och etnicitet har uppträtt och levt kvar i bygden. Det gäller särskilt svedjebruk, men även byggnadsskick, hantverk och folktrö m.m.

---

¹ Westerdahl 1986: 41

² Nylander, EO 1961: 12, 252 - 253

³ Lundkvist 1973: 175-177

⁴ Lundkvist 1977: 199, 203

För att försöka fastställa vilka som har finsk härkomst, eller någon form av finsk identitet, har jag i första hand utgått från arkivuppgifter som tydligt anger att någon är finne, kommer från Finland, talar finska, bor på ett finntorp eller liknande.

I nästa steg följer jag barn och barnbarn till de någorlunda säkert angivna finnarna genom deras flyttningar, giftermål och andra relationer. På så vis vill jag få en bild av i vilken omfattning den finska gruppen håller samman inom en finnbygd eller integreras i den svenska befolkningen. Metoden har självklara svagheter. Om en person eller by felaktigt får stämpel som finsk kan det bidra till att hela nätverkets omfattning överdrivs, eller tvärtom. Särskilt stor försiktighet måste iaktas när det gäller att dra slutsatser från mitten av 1700-talet och framåt. Då inleds den stora nybyggarperioden inom norra Ångermanland och i Lappland, samtidigt som den finska gruppen allt tydligare sammansmälter med den snabbt ökande svenska befolkningen.

Ett annat kriterium på finsk/svensk identitet kan vara namnet. De allra vanligaste namnen är kristna, och är gemensamma för finnar och svenskar och inte användbara för att skilja grupperna (ex: Pål, Mats, Henrik, Nils, Lisa, Brita, Anna). Förkristna nordiska namn är inte särskilt vanliga under den studerade tidsperioden (ex Sven, Sten, Björn, Tord etc.). När de ändå förekommer betraktar jag dem inte som finnar.

Det är egentligen inte möjligt att sätta en enkel, entydig svensk eller finsk etikett på de enskilda personerna. Många av dem skulle nog ha protesterat mot min indelning om de hade haft möjlighet. Kanske kände de sig mest som Själevadsbor eller Arnäsbor? Eller både finska och svenska? Även de finstalande i Finland var ju medborgare och skattebetalare i dåvarande svenska riket. Många blev säkert "svenskare" med tiden, allteftersom man lärde sig språket och kulturen på den nya orten. Andra kanske gick åt andra hållet, från en öppen och nyfiken attityd i unga år till att söka trygghet hos den gamla bekanta gruppen på äldre dagar? Min uppdelning i kategorierna finsk eller svensk ska alltså inte tas på allvar för varje enskild individ. Den är bara ett verktyg för att försöka urskilja det större mönstret av finnbygd eller svenskbygd, och hur mönstret förändras över tiden.

För att inte materialet ska svälla ut alldeles för mycket begränsar jag denna uppsats till några byar och släkter i det område jag känner bäst till. Det finns andra finnbyar och finnbosättningar i Nolaskogsområdet (nuvarande Örnsköldsviks kommun), framför allt i Sidensjö och Skorped, men också inom Anundsjö och nedre delen av Själevad. Att undersöka dem får vänta till ett senare tillfälle.

SKOGSFINNAR I BJÖRNA OCH TREHÖRNINGSJÖ

I ”fjällbygderna” i norra Ångermanland blev ödehemman och ödebyar vanliga under de dåliga tiderna i början av 1600-talet. Samtidigt fanns ett överskott av ”lösfinnar” i Medelpad och Hälsingland. Dessa hänvisades av kronan till att välja mellan att uppta ödebyarna eller att bli förvisade.⁵

Björna blev egen församling 1795. Området utgjorde tidigare den norra delen, eller ”fjällfjärdingen”, inom Själevads socken. Trehörningsjö blev egen socken 1864. Innan dess var det en del av Gideå, som i sin tur var den norra delen av Arnäs socken till år 1807. Inom det som blev Björna fanns vid början av 1600-talet endast sju byar, de flesta längs Gideälven.

Byar i norra Själevad (Björna socken) i början av 1600-talet

Finnar i Hemling och Movattnet på 1600-talet

Redan år 1609 noteras Måns Finne i Hemling och Erik Finne i Sunds by i skattelängden för Själevads socken.⁶ Hemling var den näst nordligaste byn upp efter Gideälven. Några kilometer längre norrut låg Movattnet, som gränsade till lappmarken norr därom.

Måns nämns i 1610 års hjonelagslängd som ”husarm”.⁷ Han bodde alltså inhyses, nyss inflyttad på den gård där några år tidigare en Lasse Anundsson som ende åbo skattade för Hemling.

⁵ Gothe 1948: 32

⁶ Gothe 1948: 79

⁷ Nylander, EO 1961: 252

Samma år förekommer tre finnar i byn Agnäs vid Öreälven i grannsocknen Nordmaling. Agnäs var liksom Hemling/Movattnet en utpost mot lappmarken, långt upp i en älvdal.⁸ Även en Erik finne ska ha bott där men flyttat vidare. Mellan Hemling och Agnäs är det fågelvägen ca 40 km över skogar, berg och sockengränser.

Det gick bra till en början för Måns finne. Enligt boskapslängden från 1628⁹ äger han 1 häst, 10 kor, 4 risbitar, 1 get, 6 får och har ett utsäde av 1 1/2 tunna. Han är nu den ende åbon i Hemling. 1636 har Måns finne ingen häst, men däremot en tjur, 8 kor, 2 kvigor, 3 risbit och två tunnor utsäde.

Kan man veta att Måns finne är skogsfinne, med härstamning från Savolaxarna? Kontakter över Bottenhavet har varit vanliga längs kusten i Ångermanland sedan urminnes tid. Det finns tidigare exempel på finnar, boende längs kusten, t.ex. i Härnösand. Men dessa antas vara västfinnar eller svensktalande österbottningar. Det finns inga säkra bevis på att Måns finne härstammar från Savolaxarnas områden i det inre av Finland. Men han bosätter sig i inlandet, i en trakt som snart blir befolkad av finnar. En del av dem är bevisligen från samma område i Finland som de skogsfinnar som vid samma tid koloniserade finnbygderna längre söderut i mellersta Sverige.

Att finnar övertar svenska ödehemman långt upp i en älvdal nära den dittills yttersta odlingsgränsen förekommer samtidigt i flera närliggande älvdalar, Öre, Lögde, Gide och Nätra. På liknande sätt tillkommer finska bosättningar långt upp längs den större Ångermanälven och dess biflöden.

1642 finns fortfarande bara en bonde i Hemling, nu Johan Månsson, Måns finnes son.¹⁰ Det är kärva tider och Johan har svårt att klara skattebetalningen. Uppbördsmanen skriver: ”Desse Efterskrefne bo i fiälle och haffwa mist sin åhrss wäxtt Nu i många åhr. Leffua medh Barck och halm förmode aff höghe Öffuerheten föskoningh mädh desse mantalss penningar”.¹¹

1663 finns två bönder i Hemling. Förutom Johan Månsson bor där Måns Mattson som kommer från finnbyn Hoting¹² långt bort i nordvästra Ångermanland.

1679 har Johan Månssons son Olof Johansson tagit över som ende skattebonde enligt mantalslängden. Att Olof verkligen är son till Johan Månsson framgår av en notering i en restskattelängd för Själevad.¹³ Han gifter sig med Måns Mattsons dotter Karin. Deras son Mathias döps på juldagen 1682. Mathias (Matts) Olofsson flyttar senare till nedre delen av Själevad och gifter sig med Anna Olofsdotter, sannolikt svenska.

Året efter döps en annan Mathias i Hemling, son till Abram Jöransson.¹⁴ Abram stannade inte länge i Hemling. Han dör 1695 i Önskan, på gränsen mellan Anundsjö och dåvarande

---

⁸ Gothe 1948: 86-87

⁹ Nylander, EO 1961: 252

¹⁰ Westman 2008: CD

¹¹ Nylander, EO 1961: 253

¹² Westman 2008: CD

¹³ Lundkvist 1980: 71

¹⁴ Nylander, EO 1961: 253

Sidensjö (senare Skorped) socknar. Där har han 1686 övertagit ett ödehemman och kommit i konflikt med bönderna i Anundsjö.¹⁵

Abram Jöranssons mor Kierstin föddes 1635 i Finland och dog 1694 i Mattarbodum ("Fin Kierstin, elak kvinna").¹⁶ Mattarbodum låg ca 5 km söder om Hemling längs Gideälven men flyttades senare ett par km österut till Wolmsjö (Mattarbodumsjön). Abrams far var Jöran Larsson, född i Billsjö i nedre delen av Själevads socken. Denne Jöran var "född finne" enligt soldatrullor.¹⁷ Jörans mor var Karin Jöransdotter, dotter till Jöran Simonsson och Elin Olsdotter, som båda föddes år 1600 i Finland.¹⁸

År 1642 bodde Jöran Simonsson och Elin Olsdotter i Movattnet.¹⁹ Förhållandena var lika svåra där som i Hemling vid samma tid. De måste be om förskoning från skatt liksom Johan Månsson i grannbyn.²⁰ De har det enda skattehemmanet i Movattnet. Från och med 1640-talet är alltså både Hemling och Movattnet rena finnbyar.

Karin, en dotter till Jöran Simonsson, gifter sig med en Peder Andersson och får sonen Anders Pedersson Skytt, född i Finland 1650.²¹

Jöran Simonssons son Sifred Jöransson flyttar till finnbyn Orrböle i Nordmaling och får 1650 sonen Jöran Sifredsson Kuhro.²² Kan Kuhro vara ett finskt släktnamn i förvanskad form? Kuhro(nen) eller liknande nämns inte i Maud Wedins förteckning över skogsfinska släktnamn norr om Dalälven.²³ Men Kuronen är ett ganska vanligt namn i dagens Finland. Eller kan Kuhro vara ett svenskt soldatnamn?

1663 är Sifreds bror Påhl Jöransson skattebonde i Movattnet tillsammans med Johan Eriksson, som 1665 beviljas 1:a uppbud på Jöran Simonssons hemman.²⁴ Påhl flyttar till Västerbillsjö där han dör 1685.²⁵ Även Johan Eriksson är utan tvekan av finskt ursprung. Det framgår dels av alla hans egna och hans barns och hans barnbarns kontakter, dels av noteringar i kyrkoböcker. De visar indirekt att ännu hans barnbarn behärskade finska, som vi kommer att se nedan. Varifrån Johan Eriksson härstammar är inte känt. Han gifter sig med Karin Matsdotter från finnbyn Hörnsjö i Nordmaling.

Johan Eriksson hemsöktes 1677 av tjuven Gubb-Johan som först härjade i södra Ångermanland, sedan hos finnar i Själevad. Förutom Johan Eriksson drabbades Jöran och Anders Persson i Gideå (Gide) by i Björna. Gide ligger nedanför Hemling och Mattarbodum längs Gideälven, en dryg mil från Hemling. Gubb-Johan tar sin tillflykt till finnen Pål Pålsson

---

¹⁵ Lundkvist 1980: 4

¹⁶ Westman 2008: CD

¹⁷ Westman 2008: CD

¹⁸ Westman 2008: CD

¹⁹ Gothe 1948: 50

²⁰ Nylander, EO 1961: 260

²¹ Westman 2008: CD

²² Westman 2008: CD

²³ Wedin 2007: CD-bilaga

²⁴ Lundkvist: "Från finnmarker..." s 36

²⁵ Westman 2008: CD

i Agnäs. Pål kommer ursprungligen från Viksjö finnbygd. De tre bönderna från Movattnet och Gide uppvaktar Pål Pålsson i Agnäs och avslöjar tjuven.²⁶

Anders Persson i Gide byter hemman med sin halvbror Jöran Larsson i Mattarbodum.²⁷ Mattarbodum hade bara en eller två åbor och är liksom Hemling och Movattnet helfinskt vid denna tid. I Gide by finns flera finnar (se nedan) men byn är kanske inte helfinsk ändå.

I domboken 1696 beskrivs hur Ella Pålsdotter i Hemling, Johan Månssons änka, anklagar Anders Persson i Mattarbodum för stöld av 4 getter. Spåren ledde till Anders Persson.²⁸

Vid ett annat tillfälle tvistar Ella om beskattningen med Matts Larsson i Hemling.²⁹ Vid brand i samband med tvätt av kläder hos änkan Ella 1697 brann en stuga, en badstugu, ett fähus och ett härberge.³⁰ Ella får hjälp från brandstodskassan.

Påhl Jöranssons syster Walborg bor ännu 1696 i Movattnet. Hon tvistar vid tinget med Matts Hindersson i finnbyn Bjärten i Nordmaling.³¹ Det handlar bl.a. om att 16-åriga dottern Lisbeta inte fått ut sin lön i tjänst hos Matts. I domboken nämns att båda ska till ”Melpad ang. en ko och ett par byxor de tvista om”. Antyder detta en koppling till Medelpad för Hindersson och Jöransdotter? Var Walborgs fader Jöran Simonsson en av de lösfinnar som skickades från Medelpad till ödegårdar i Ångermanland? Från norra Ångermanland är det 15-20 mil till Medelpad, men på typiskt sätt håller finnarna kontakt inom sitt nätverk över långa avstånd.

De sista åren av 1600-talet och början av 1700-talet var det åter en eländig tid. Bygden drabbades först av upprepad missväxt och sedan av utskrivningarna till Karl XII:s stora nordiska krig. Folket i Björnabyarna har svårt att klara skatterna och förekommer ofta i restskattelängder. Hemmanen dras helt eller delvis in till kronan. 1696 nämns att Olof Johansson i Hemling ”sitter på kronojord, men tjänar för båtsman och för så fattig rota att han av den intet något kan utbekomma.”.³² År 1698 dras hemmanet in till kronan.³³ Änkan Ella måste gå ut i bygden för att tigga, men har ”längtat vid hemmanet”.³⁴

År 1697 avritas byarna Hemling och Movattnet av lantmätare Christoffer Christoffersson Mört. I Hemling nämner han endast en bonde, nämligen Olof Johansson. Åkerjorden är ”mycket fråstnämt” och ”Huusen Hööladur och Gierdslegårdar äro alldeles odugliga”.³⁵

På Själevads ting den 14 juni 1710 anmäler Olof Johanssons son Johan Olofsson att han råkat ut för en ”Wädeld, som sig yppat i hans Rökhestuga”.³⁶ Är det en rökstuga av finsk typ som avses här? Johan är tredje generationen efter Måns finne. Han gifter sig med Brita Persdotter från byn Nävertjäl längre ner i Själevad. Paret flyttar till Västergissjö vid Gideälven nedan

²⁶ Lundkvist 1977: 175-176

²⁷ Nylander EA 1982:172

²⁸ Lundkvist 1980: 77

²⁹ Lundkvist 1980: 5

³⁰ Lundkvist 1980: 92

³¹ Lundkvist 1980: 80

³² Lundkvist 1980: 86

³³ Lundkvist 1980: 96

³⁴ Lundkvist 1980: 97

³⁵ Historiska kartor: Mört 1697

³⁶ Nylander, EO 1961: 253

Gide by, inom den del av Arnäs som senare blev Gideå socken. Johan och Brita verkar vara ett exempel på giftermål mellan finnättling och svensk, något som vid den här tiden ännu tycks ovanligt. Även Johans bror Mats flyttade från Hemling och gifte sig med en svenska, som tidigare nämnts. Hemling läggs öde 1714.³⁷ Därmed försvinner Måns finnes ättlingar tills vidare från byn.

(1798 gifte sig Mats Olofssons barnbarns barn Catharina Jansdotter med finnättlingen Johan Danielsson i Movattnet. Efter ytterligare någon generation fanns Måns finnes ättlingar åter i grannbyn Hemling.)

Efter några år tas ödehemmanet i Hemling upp av Olof Pålsson, som förekommer i mantalslängden för år 1721. Enligt upprättad syneskrift var ”diken och Gerdesgårdar förfalne, husen på gården av drop förderfwade, åkren i lind och lägda, ängarne skoggångne.” Olof Pålsson begärde nödiga frihetsår för att få återuppta och hävda hemmanet.³⁸ Olof Pålsson är känd finsk visman. Han anlitas år 1710 för att försöka bota den sjuke kyrkoherden Bille i Umeå.^{39 40} Bille ville först kalla på finnen Hindrik Mattsson från Brattsbacka, men avråddes av sin komminister som inte litade på Hindriks kompetens. 1711 blev Hindrik stämd vid tinget för att ha tagit betalt för en misslyckad behandling i Bygdeå, med bl.a. en läsning av en besvärjelse på finska. Ramsan bevarades tack vare detta, upptecknad i domboken.⁴¹

Olof föddes i Agnäs i Nordmaling.⁴² Hustrun Agda kom från Holm i Sidensjö (senare Skorpeds socken), en ödeby längst upp längs Nätraån som övertogs av finnar på liknande sätt som Agnäs och Hemling. Agdas far var Nils Jonsson, son till Joen finne, och hennes mor var Anna Mikaelsson, dotter till Mikael Hindersson från finnbyn Tunsjön vid Sollefteå.⁴³ Hennes farfar var Hindrik Jonsson i Lännäs. Han var finne enligt Ö-viks släktforskare.⁴⁴ Hindrik finne i Lännäs och Nils Jonsson i Holm nämns även av Gothe.⁴⁵

Runt 1730 flyttar Christoffer Christoffersson med hustrun Sara Eriksdotter från Anundsjö in i Hemling. De verkar vara av svensk bondsläkt. Därmed verkar den helfinska perioden i Hemling vara över efter mer än 100 år.

---

³⁷ Nylander, EO 1961: 253

³⁸ Nylander, EO 1961: 253

³⁹ Lundkvist 1977: 110

⁴⁰ Gothe 1943: 56

⁴¹ Lundkvist 1977: 109

⁴² Westman 2008: CD

⁴³ Nilsson 2006:CD

⁴⁴ Nilsson 2006:CD

⁴⁵ Gothe 1948: 77-78

Exempel på fortsatt sammanhållning inom den finska gruppen under 1700-talet: Ättlingar till Johan Eriksson i Movattnet.

På Christoffer Christoffersson Mörts karta över Movattnet 1697 syns två gårdar.⁴⁶ I den ena bor Erik Johansson, son till ovan nämnde Johan Eriksson. I den andra gården bor hans syster Anna Johansdotter.⁴⁷ Hon är gift med Samuel Larsson som omnämns på kartan. Han är son till Lars Andersson i finnbyn Rudsjö i Fjällsjö i nordvästra Ångermanland enligt Gothe.⁴⁸ (Men Gothe kallar på ett ställe Samuel Larsson för Samuel Johansson, och på ett annat ställe tycks han ha blandat ihop far och son.) Erik Johansson är gift med Lisbeta Larsdotter, som enligt vissa uppgifter⁴⁹ är Samuels syster. Enligt⁵⁰ är hon istället troligen dotter till Lars Kelsson i Västeralnäs i nedre delen av Själevad, och därmed antagligen svenska. Med tanke på att Eriks och Lisbetas barn så tydligt håller sig inom det finska nätverket, som vi ska se, verkar det troligt att även modern är finska. Samuel och Anna flyttar senare till Rudsjö.⁵¹

Johan Johansson tar över efter Samuel och Anna i Movattnet. Enligt⁵² är han född i Leding, son till en Johan Månsson där. Han förhörs under ed av råskillnadsdeputationen vid gränsläggningen mellan Ångermanland, Västerbotten och Lappland år 1764. Enligt protokollet är han då 60 år och född i Movattnet. Mycket talar för att han kan räknas till finngruppen, men det är inte helt klart.

Vi ska följa Erik Johanssons och Lisbeta Larsdotters ättlingar ett par generationer framåt i tiden för att belysa hur kontakterna fortfarande upprätthålls inom det finska nätverket, över skogen i "fjällbygderna" i Själevad, Arnäs och Nordmaling. De naturliga kontaktvägarna gick annars längs älven, mot den nedre delen av socknen till kyrkan och marknadsplatsen. Erik och Lisbeta har 14 barn varav 6 når vuxen ålder. 5-6 av dessa gifter sig inom den finska gruppen som vi kommer att se:

Sonen Daniel Ersson (barnbarn till Johan Eriksson) flyttar till finnbyn Brattsbacka i Nordmaling 1708.⁵³ I andra äktenskapet gifter han sig med Anna Samuelsdotter från finnbyn Örträsk. Daniel betecknas som finne sedan han kommit till Nordmaling enligt Tyko Lundkvist (föredrag i Björna 1977).

Dottern Karin (bb till JE) får en oäkta dotter Karin Andersdotter med "A Hi" från Österbotten.⁵⁴

Dottern Margareta Ersdotter (bb till JE) gifter sig med Matts Mattson, en av Armfelts karoliner från Holola, Paldamo, i landskapet Kajana i norra Finland, som efter Karl XII:s krig stannar i Ångermanland. Han behövde tolk vid husförhören,⁵⁵ så man kan anta att hustrun Margareta från Movattnet behärskade finska.

⁴⁶ Historiska kartor: Mört 1697

⁴⁷ Westman 2008: CD

⁴⁸ Gothe 1948: 80 och 110

⁴⁹ Familjen Ronnes släkthemsida

⁵⁰ Westman 2008: CD

⁵¹ Gothe 1948: 110

⁵² Westman 2008: CD

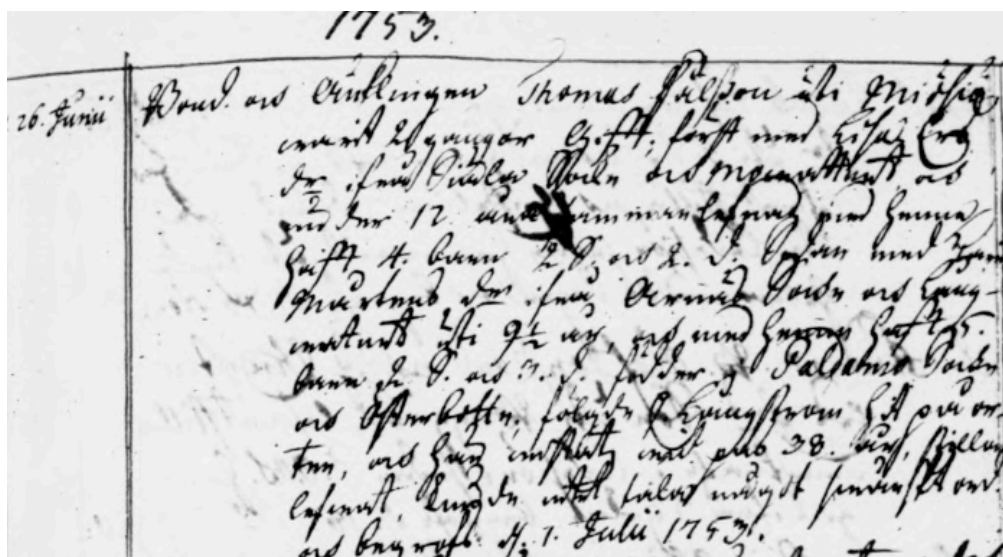
⁵³ Lundkvist: "Från finnmarker..." s 36

⁵⁴ Westman 2008: CD

⁵⁵ Lundkvist 1973: 226

År 1731 anklagas Matts av länsman för att ha försummat att ta sig till kyrkan i Nordmaling på storböndagen 1730.⁵⁶ Matts uppvisar då vid tinget ett intyg av tre andra finnar, Hindrik Johansson i Lemusjö (Lemesjö), Nils Andersson i lilla Nordsjö och Hans Michaelsson i Mjösjö, att Matts ej kunnat ta sig över Lögde älv och dessutom nödgades vara hemma för att sköta sin sjuka hustru.

Elisabet (bb t JE), en annan av Erik Johanssons döttrar, gifte sig första gången med en annan Matts Mattson i Mjösjö. Han var barnbarn till finnen Mats Olofsson som var nybyggare i Mjösjö 1674.⁵⁷ Denne Matts Mattson dör 1717, och Elisabet gifter om sig med Thomas Pålsson. Han var en soldatkamrat till ovan nämnde Matts Mattsson från kapten Longströms kompani i Armfelts styrkor. Thomas kom liksom Matts från Paldamo vid Ule träsk, en trakt som tillhör den savolaxiska kolonisationens nordligare utbredningsområde i Finland. (*Läs den fantastiska berättelsen om kapten Longström, bondson från Savolax som blev gerillakrigare bakom den ryska fronten, i bilaga ur bibliografiskt lexikon!*) Paret bosätter sig i finnbyn Mjösjö i Nordmaling. Där går Elisabet ner sig på svagisen och drunknar 1736.

Ur dödbok för Nordmaling 1753

Thomas Pålsson gifter sedan om sig med Karin Mårtensdotter. Hon är född 1705 i Långvattnet, i den del av Arnäs som senare blev Trehörningsjö socken. Långvattnet anlades 1674 av finnen Per Mattsson. Det betecknas som "Fintorp" på lantmätare Nils Spoles karta 1705.⁵⁸ Byen låg fågelvägen ca 10 km öster om Movattnets gamla byställe.

När Thomas Pålsson dör 1753 skriver prästen att han "kunde intet tala något swänkskt ord", se utdrag ur dödsboken för Nordmaling ovan.⁵⁹ Om prästens anmärkning är riktig måste Thomas hustrur från Movattnet respektive Långvattnet rimligtvis behärska finska.

⁵⁶ Lundkvist 1974: 10-11

⁵⁷ Lundkvist 1974: 10

⁵⁸ Historiska kartor: Spole 1705

⁵⁹ Dödbok: Nordmaling 1753

Thomas och Karins son Erik Thomasson flyttar så småningom till Gide by där han dör 1799. Prästen Billmark, Björnas förste präst, skriver i dödboken att ”föräldrarna är okända i Finland”.⁶⁰ Erik var tydligen känd som finne, men att föräldrarna länge bott på svenska sidan verkar okänt.

När Erik Thomasson flyttar till Gide bor även Maria Mattsdotter där (bbb t JE). Hon är dotter till Thomas Pålssons soldatkamrat Matts Mattson och gift med Johan Clemetsson från Gide. Även hans syskon gifter sig företrädesvis med finnättlingar. Hans farfars farfar var Israel Clemetsson från Gudmundrå,⁶¹ finnbygd längre söderut i Ångermanland. Hans morfars far var Christian Christiansson, född i ”Österbotten” 1654.⁶² Det finns alltså goda grunder för att räkna in även Johan bland de finnättlingar som ännu mot slutet av 1700-talet håller samman efter flera generationer väster om Bottenhavet.

Eriks Thomassons halvsyster Elisabet Thomasdotter (bbb t JE) gifter sig med finnättlingen Per Nilsson från lilla Nordsjö på gränsen mellan Trehörningsjö och Nordmaling. Han är son till ovan nämnde Nils Andersson som var med på intyget för Matts Mattson. Tillsammans med brodern Nils är han första nybyggare i Remmarn 1754. Efter några år där flyttar Per och Elisabet vidare och tar upp nybygget Tegelträsk, på gränsen mellan Lappland och Anundsjö, inte långt från Björna socken. Deras dotter Elisabet (bbbb t JE!), ska ha berättat för länsman Rhen att familjen har levt mycket avskilda. Hon har inte fått lära sig svenska förrän ett par Själevadsbor flyttat in 1783, då hon var 21 år.⁶³ Elisabet levde i Yxsjö i Åsele till 1831.⁶⁴ Var hon en av de sista finsktalande i trakten?

Jon Ersson (bb t JE) tar över efter Erik Johansson i Movattnet. Tillsammans med grannen Johan Johansson flyttar han byn omkring år 1745 från det gamla läget vid Gideälven till ett mer frostfritt läge några kilometer åt sydost, vid Kråkvattnet. Flyttningen kan tyda på att åkerodlingens betydelse har ökat jämfört med fiske och svedjebruk. Mattarbodum flyttades tidigare från läget vid älven.

Vid avvitrningen och gränsläggningen av Hemlings och Movattnets skogar mot kronoallmänningen 1760 nämner lantmätaren Olof Haqwin Sundbom att Hemlingsbönderna ”är sinnade att flytta byn till en svedja inom byn”.⁶⁵ Där är samma jordmån men mer frostfritt. Jon Ersson deltar vid avvitrningen tillsammans med sonen Daniel och grannen Johan Johansson.

Senare på 1700-talet flyttar Hemlings by till ett mindre frostlänt läge på en ås, bara några hundra meter från det gamla läget. De gamla och nya åkrarna syns klart skilda åt på Lars Ekorns karta från storskiftet 1790.⁶⁶

Jon Ersson får 10 barn varav 8 blir vuxna. 6-7 av dessa gifter sig ännu efter mitten av 1700-talet inom den finska gruppen:

---

⁶⁰ Lundkvist 1974: 12

⁶¹ Westman 2008: CD

⁶² Westman 2008: CD

⁶³ Lundkvist 1974: 14

⁶⁴ Hfl: Åsele, Yxsjö

⁶⁵ Lantmäteriets historiska kartor: Hemling 1760

⁶⁶ Lantmäteriets historiska kartor: Hemling 1790

Daniel (bbb t JE) tar över gården i Movattnet och gifter sig 1760 med Maria Andersdotter från finnätt i Björna. Hennes morfars far var ovan nämnde Christian Christianson, född 1654 i Österbotten. Hennes farfar Erich Christophersson kom ursprungligen från Rössjö i Sidensjö, som haft finska inslag, och flyttade sedan till Mattarbodum. Erik O Nylander antyder att Erich Christophersson kan ha finskt påbrå.⁶⁷ Erich C vittnade liksom Jon Ersson för gränslägningsdeputationens 1764. Daniel Jonsson blir känd som ”sörkörare”.^{68 69}

Daniels broder Johan flyttar till Hemling och deltar där i byns flyttning. Han är en av de tre bönderna i byn på Lars Ekorns karta från storskiftet 1790. Han gifter sig med dottern till svenskbonden Christoffer Christoffersson som kom till Hemling från Västersel i Anundsjö, se ovan. Liksom brodern Daniel blir Johan sörkörare.

En tredje broder, Nils Jonsson (bbb t JE), tar upp nybygget Långviken vid Storsjön, öster om Movattnet. Han är gift med Karin som är dotter till ovan nämnde Erich C från Rössjö och Mattarbodum. Enligt en kartbeskrivning 1779 är gården vid Långviken ”vacker och en ria anlagd”.⁷⁰

En fjärde broder, Erik, gifter sig 1763 med Karin Eriksdotter som är född i Leding 1740. Hon är dotter till Erik Eriksson född i Mattarbodum, som i sin tur är son till finnen Erik Nilsson från Nordsjö, som är son till Nils Andersson där. Paret Erik Jonsson och Karin tar upp nybygget Nässund vid Mjösjön i Nordmaling.⁷¹

En femte broder Lars (bbb t JE) gifter sig 1768 i Mjösjö med Märta, en syster till Karin Eriksdotter från Leding ovan. Märta dör 88 år gammal i finnbyn Armsjö i Nordmaling 1834. Lars dör i Mjösjö 1773.

En sjätte broder Anders gifter sig 1769 med Anna Clementsdotter från Gide. Hon är syster till den ovan nämnde Johan Cemetsson från Gide, som alltså av allt att döma tillhör finngruppen.

Den sjunde brodern Jonas flyttar till Sidensjö. Om han gifter sig med en finska där är ännu inte undersökt.

Dottern Lisa gifter sig med Johan Eriksson i Mattarbodum. Han är son till Erik Christoffersson från Rössjö som vi har stött på ett par gånger förut, och som sannolikt tillhör finngruppen.

Åter till Erik Johansson i Movattnet. Anna, ännu en av hans döttrar (bb t JE), gifter sig med Erik Johansson som kommer till Hemling från Björna by 1738.⁷² Han byter till sig det hemman som vismannen Olof Pålssons måg Johan Johansson har. Olof Pålsson dör i Hemling 1744. Om föräldrarna till Erik i Hemling är av finnätt är oklart. Hans far är båtsmannen Johan Nilsson Björn, vars mor dör i finnbyn Bjärten, och vars första hustru av allt att döma är finska. Hennes bror Nils Johansson flyttar från Leding till Bjärten.⁷³ Är Anna Ersdotter den

⁶⁷ Nylander, EO 1961: 130

⁶⁸ Johansson 1976: 207

⁶⁹ Nylander, EO 1961: 83

⁷⁰ Nylander, EO 1961: 264

⁷¹ Lundkvist 1974: 24

⁷² Nylander EA 1982: 228

⁷³ Westman 2008: CD

enda av Erik Johanssons sex vuxna barn som gifter sig med en svensk? Eller kan man av giftermålet sluta sig till att även Erik i Hemling måste vara finsk? Som vi redan har sett gifte sig även de åtta barnen till Annas bror Jon finskt, med något undantag.

Erik O Nylander spekulerar i sin bok om att denne Erik Johansson i Hemling skulle vara son till Måns finnes barnbarns barn Johan Olofsson, som flyttade till Västergissjö.⁷⁴ Det stämmer inte med senare forskning av Erik A Nylander och Edith Westman,⁷⁵ som visar att Erik är son till båtsmannen Johan Nilsson Björn. EON:s uppgift om kontinuitet i Hemling tillbaka till Måns finne via Erik Johansson har förts vidare av Tyko Lundkvist och Uno Johansson, men de har inte hänvisat till något annat stöd för detta än EON. Men som tidigare nämndes finns ändå ättlingar till Måns finne i Hemling via Johan Olofssons bror Mats.

Erik Johanssons (Hemling) dotter Lisbeta (bbb t JE) gifter sig med finnen Nils Nilsson från Nordsjö, som tillsammans med sin bror Per (se ovan) var första nybyggare i byn Remmarn år 1754 på skogssamen Lars Hanssons lapps katteland. De finska bröderna Nilssons hustrur Lisbeta Eriksdotter och Elisabet Thomasdatter är alltså kusiner, barnbarn till Erik Johansson i Movattnet.

Remmarn tillhörde vid denna tid Åsele storsocken varifrån Fredrika avskiljdes år 1795. Senare överfördes Remmarn och några andra byar till Björna socken. Bröderna Nilsson flyttade snart vidare till andra nybyggen i Lappland, bl.a. Tegelträsk, se ovan. En tredje broder är Erik Nilsson i Mattarbodum, som nämndes ovan. Anders Nilsson, en fjärde broder tar över i Nordsjö.

Efter bröderna Nilsson kom bröderna Jon och Nils Ersson (bbb t JE) som andra nybyggare till Remmarn 1763.⁷⁶ De är svågrar till Nils Nilsson. Bröderna är födda i Björna innan föräldrarna bytte sig till hemmanet i Hemling, där senare brodern Lars Ersson föds. Nils Ersson blir senare en av nybyggarna i Nyliden strax norr om Hemling.

Lars Ersson är en av tre bönder i Hemling vid storskiftet 1790. Den andre är kusinen Johan Jonsson. De är barnbarn till Erik Johansson i Movattnet. Den tredje som deltar i storskiftet är Jacob Jacobsson. Han kommer från Sidensjö⁷⁷ och är ättling till finnen Nils Jonsson i Holm i Sidensjö (Skorped), som vi har träffat på tidigare.

---

⁷⁴ Nylander EO 1961: 130

⁷⁵ Westman 2008: CD

⁷⁶ Söderberg 2004: CD s 6

⁷⁷ Westman 2008: CD

Finnar i andra byar i Björna och Trehörningsjö i slutet av 1600-talet

Många av byarna och deras finnar har redan nämnts i samband med Hemling och Movattnet. För att förtydliga ska jag bara kortfattat nämna något om dem var för sig vid den tid när det finska inslaget i området var som starkast, dvs. under andra halvan av 1600-talet.

Mattarbodum, (även kallat Volmsjö eller Holmsjö):

På hemman nr 1 bodde först Anders Persson Skytt. Det övertas av Erich Christophersson från Rössjö. Båda har nämnts tidigare och är med all sannolikhet finnättlingar.

På nr 2 bodde Mats Jacobsson.⁷⁸ Han tvingas lämna hemmanet pga skatteskuld.⁷⁹ Kommer till Hemling men går därifrån ut som båtsman.⁸⁰ Senare kommer Erik Nilsson från lilla Nordsjö, som redan har nämnts.

Anders Persson och Matts Jacobsson förekommer många gånger i domboksmaterial, avskrivet av Tyko Lundkvist.⁸¹ Vi har tidigare sett hur Anders Persson anklagades av änkan Ella i Hemling för att ha stulit fyra getter. Många gånger beskrivs hur han ligger efter med skatt. 1696 är läget så illa att han inte tar sig till tinget utan enligt uppgift ligger till sängs av hunger.⁸² 1693 beskriver han hur gården har brunnit upp. Han får hjälp från brandstodskassan men beklagar den låga värderingen.⁸³

De sista åren av 1600-talet finns en Israel Arfwedsson i Mattarbodum. Han kommer från Anundsböle i Sidensjö, nära den kända finnbyn Grätnäs.

Mattarbodum var sannolikt helfinskt under denna period, liksom Hemling och Movattnet.

Gide:

På hemman 1 finns Anders Persson. Han betecknas finne av EA Nylander.⁸⁴ Byter med halvbroder Jöran Larsson i Mattarbodum enligt samma källa. Jöran har nämnts tidigare under avsnittet om Hemling och Movattnet. Han är finne, född i Billsjö.

1687 köper Johan Månsson från Leding (se nedan) hemman nr 2 av Anders Persson i Mattarbodum.⁸⁵ Hemmanet övertas 1694 av Måns Clemetsson som högst sannolikt är finne, se ovan. Giftermål och förbindelser längre fram på 1700-talet antyder att även Gide domineras av finnar och finnättlingar i slutet av 1600-talet.

Björna by:

hade i slutet av 1600-talet 4 hemman:

På nr 1 bor tidigare nämnde Christiern Christiernsson, född 1654 i ”Österbotten”. Han gifter sig med Anna Johansdotter från Björna, troligen svenska.

Ägare av nr 2 från 1694 är Nils Johansson, styvson till Christier Isacsson i Leding (se nedan). Han flyttar till finnbyn Agnäs i Nordmaling 1697 där även han råkar ut för brand.⁸⁶ Flyttar

---

⁷⁸ Nylander EA 1981: 305

⁷⁹ Lundkvist 1980: 9

⁸⁰ Lundkvist 1980: 23

⁸¹ Lundkvist 1980

⁸² Lundkvist 1980: 71-72

⁸³ Lundkvist 1980: 46

⁸⁴ Nylander EA 1981: 172

⁸⁵ Nylander EA 1981: 175

⁸⁶ Lundkvist 1980: 46

sedan till Bjärten.⁸⁷ Vid 1707 års ting är han inblandad i ett jaktmål på tinget i Nordmaling tillsammans med andra landsmän.⁸⁸ Johan Nilsson Björn tar över hemmanet i Björna, gift i första äktenskapet med Segri, dotter till Christier Isacsson i Leding.

På nr 3 finns Erik Olofsson, vars far kommer från Mattarbodum. Flera av hans barn och barnbarn gifter sig finskt, men bilden är inte entydig. Sonen Erik vittnar i målet där Anders Persson i Mattarbodum anklagas av Johan Månssons änka Ella i Hemling för getstöld.

På nr 4 bor Olof Johansson från Billa, av allt att döma svensk. En bit in på 1700-talet kommer Anders Eriksson hit, son till Erik Christoffersson från Rössjö.⁸⁹

Björna by har alltså också haft betydande inslag av finnar.

Leding

På nr 1 Christier Isaksson, se ovan! Hans styvson Nils Johansson i Bjärten säljer hemmanet till Johan Månsson från Leding. Dennes son Johan Johansson flyttar till Movattnet och gifter sig med en dotter till Johan Nilsson Björn, se om Movattnet ovan. Även barnen till Johan Månssons andre son Måns Johansson har flera finnförbindelser.

Erik Ersson från Leding (född i Mattarbodum, son till Erik Nilsson från Nordsjö) flyttar till Mjösjö 1710.⁹⁰ Han är gift med en dotter till Måns Clemetsson i Gide.

Även Leding har alltså haft en del finska inslag.

Långviken

Tas upp som nybygge år 1756 av Nils Jonsson, barnbarn till Erik Johansson i Movattnet.

Enligt en kartbeskrivning 1779 är gården vid Långviken ”vacker och en ria anlagd”.⁹¹ Nils Jonsson sägs vara den ende åbon ”med fyra arbetsföra personer”. Nybygget har utvecklats bra: ”med hjälp av löf m.m. födes 8 mjölkkor, en oxe, 1 häst, 6 får, någon ungboskap”.

Långviken ligger bara 3 km från Movattnets nya byställe, dit byn flyttat tio år tidigare, och bara några kilometer från Långvattnet.

Remmarn

Anläggs på lappskatteländ 1754 av finnättlingar som av allt att döma ännu behärskar finska språket, se ovan. Byn växer snabbt och får efter ett par decennier en mer blandad befolkning.

Inom Trehörningsjö socken:

Långvattnet

Finskt nybygge, tas upp av Per Mattson 1674. En Pål Persson finns där 1693. Han flyttar först till Mjösjö, sedan till Örträsk.⁹² Tar sedan upp nybygget Vägsele. Anders Mårtensson köper av Per Mattson 1697.⁹³ På Nils Spoles karta från 1705: ”Geometrisk avritning över Fintorpet Långvattne”, bor Mårten Mårtensson där.

---

⁸⁷ Nylander, EA 1981: 282

⁸⁸ Gothe 1948: 90

⁸⁹ Nylander, EA 1981: 93

⁹⁰ Westman 2008: CD

⁹¹ Nylander, EO 1961: 264

⁹² Lundkvist 1980: 47

⁹³ Lundkvist 1980: 85

Lilla Nordsjö:

Finskt nybygge, tas upp av Nils Andersson 1673.⁹⁴ Ligger ca 10 km från Lemesjö och 5 km från nuvarande Trehörningsjö samhälle. Över sockengränsen är det bara några kilometer till Mjösjö, som togs upp som nybygge vid samma tid.

Daniel Pålsson f. 1680, far till nybyggaren Finn-Pål Danielsson, kom hit ca 1712 som flykting. Han gifte sig 1713 med soldatänkan Karin Pålsdotter, härstammande från Viksjö.⁹⁵ Daniel dör 1717 och familjen flyttar till Mjösjö.⁹⁶

Önskasjön:

Finskt nybygge. Tas upp av Abraham Abrahamsson omkring 1674. Ligger några kilometer från lilla Nordsjö, nära sockengränsen.

Lemesjö:

Är en gammal odalby där finnar övertar ödehemman. Hit kommer Hindrik Johansson omkring 1720. Han är sonson till den finske nybyggaren i Bastuträsk i Nordmaling.⁹⁷

Hit kommer också Gustaf Biur 1726 (Gösta Hindersson Bjur) enterkarl född 1697 i "Uleå". Han flyttar senare till Västergissjö.⁹⁸

Flyggsjö

Uptogs som nybygge av Pål Pålsson Blyg född 1698, finsk båtsman. Han kom från "Uleå", liksom bl.a. Gustaf Biur ovan. Blev 1736 nybyggare i Flyggsjö, nära finnbyn Långvattnet i Trehörningsjö där ett par av hans barn gifter sig.⁹⁹

Inom Gideå socken:

Nedan Gide by längs Gideälven, men inom Gideå socken, ligger odalbyarna Getingstabodum och Västergissjö. Särskilt Västergissjö har många kontakter och utbyte med finnarna. Ödehemman har funnits tillgängliga. Bergen strax norr om byn heter Storsvedjeberget och Rommersvedjeberget. På berget ligger Skaltjärnssvedjan. Mellan Getingstabodum och Västergissjö ligger byn Svedje. Högst sannolikt har finnar bott även i Västergissjö och Getingstabodum, men det återstår att undersöka närmare.

---

⁹⁴ Gothe 1948: 89

⁹⁵ Lundkvist: "Från finnmarker..." s 35

⁹⁶ Lundkvist 1978: 19

⁹⁷ Lundkvist 1973: 109-10

⁹⁸ Lundkvist 1978: 15

⁹⁹ Hultgren 1988: 2-8

Finska soldater och flyktingar i början av 1700-talet

Kan soldaterna Matts Mattsson och Thomas Pålsson, som gifte sig med finskor från Movattnet, räknas som skogsfinnar? De kommer till den svenska sidan nästan hundra år efter den stora migrationen av skogsfinnar till den västra sidan av Bottenhavet. Det gör dem automatiskt diskvalificerade som skogsfinnar i snäv mening, enligt en definition där endast de som kom i den stora migrationsvågen fram till några decennier in på 1600-talet och deras ättlingar kan räknas. Å andra sidan kommer båda från Paltamo nära Ule träsk i landskapet Kajana. Området tillhör den nordliga delen av savolaxarnas utbredningsområde i Finland. På svenska sidan hamnar de i ett skogsfinskt område och tycks smälta väl in i omgivningen av nybyggare och svedjebrukare. Språkligt och kulturellt har de antagligen stått mycket nära finnarna i Björna-Nordmalingsområdet.

Ytterligare minst tre soldater från kapten Longströms frikompani slår sig ned i norra Ångermanland, varav en från Kajana. Även från "Uleå" kom ett antal soldater, bl.a. ovan nämnda Pål Pålsson och Gustaf Hindersson Bjur. Vad som avses med Uleå är oklart. Är det den lilla staden Uleåborg vid kusten, eller någonstans i häradet Uleå? I det senare fallet når man savolaxarnas område. Flera soldater kommer också från trakten av Siikajoki.

Ett stort antal kustbor från Österbotten kommer vid denna tid som flyktingar och inkvarteras i byar i Ångermanland. De flesta vänder tillbaka när ryssarna lämnar Finland och tiderna förbättras. Andra blir kvar i kustbygden på den västra sidan.

Frågan om de finska soldaterna och flyktingarna i norra Ångermanland under stora ofreden i början av 1700-talet kan inte behandlas mer ingående här. Det kan vara ett ämne för en egen uppsats.

SPÅR AV FINNKULTUR I BYGDEN?

Den finska kolonins tid som en isolerad och relativt homogen grupp tycks ha varit ganska kort i området. Ändå finns en del spår som tyder på kvardröjande inflytande från deras kultur och försörjningsstrategier.

Svedjebruk:

Svedjande har förekommit i området sedan urminnes tid. Men svedjandet har antagligen fått ett uppsving med finnarna, och använts som metod vid upptagande av nybyggen långt fram i tiden.

I en domboksnotering från tinget i Nätra 1692 finns en längre beskrivning av en tvist om en rågsvedja på Haffstaskogen i nedre delen av Själevad.¹⁰⁰ Om de inblandade är finnar är oklart. Svedjande för att så svedjeråg brukar anses typiskt för skogsfinnarna, men kanske spred sig bruket till andra grupper?

Vid syneförrättningen den 3 april 1753 i Remmarn finner man att där är gott svedjeland. Men tingsrätten i Åsele den 9 jan 1754 anser att svedjande leder till skogens förödande så att ”hemmans bestånd med någon säkerhet ej beviljas kan”. Till slut beviljas ändå 15 frihetsår.¹⁰¹

Abraham Hülphers rapporterar från sin resa 1780 om behaglig utsikt över bl.a. svedjefall längs landsvägen genom Själevads socken. Han skriver att ”svedjande brukas här till mulbetets förökande”.¹⁰² Alltså inte det för skogsfinnarna mer specifika storsvedjandet i granskog för att odla svedjeråg (huhuhta).

Som nämnts tidigare skriver lantmätaren Olof Haquin Sundbom vid avvittningen i Hemling 1760 att Hemlingsborna är sinnade att flytta byn till ett mer frostfritt läge på en svedja. Vid Lars Ekorns kartläggning av Hemling i samband med storskiftet 1790 är byn flyttad till det nya läget. Det talas i beskrivningen uttryckligen om svedjeråg till kvarnen i Hemling.¹⁰³

När prästen Anders Sidner i Själevad beskriver sin socken 1820 talar han om att ”I Björna församling samt på några få ställen inom moderförsamlingen, varest är god tillgång på skog, sås även något svedjeråg”.¹⁰⁴

Då min farfars farfar Jon Ersson d.y. tar upp ny mark i Hemlings utkant år 1851 tilldelas han en tomt på en plats som kallades Svartsvedjan. (Nu Väst i byn). När morfars farfar Per Olsson tar upp ett torp ”Sö om ån” i Hemling 1861 kallas den platsen för Brandbärssvedjan.¹⁰⁵ Det som nu är det centrala området i Hemling kallades tidigare Brännan.

I mitten av 1850-talet uppkom en stor skogsbrand i samband med svedjande vid Borgansjön inte långt från Hemling.¹⁰⁶ Men just vid denna tid tar det industriella skogsbruket fart i trakten. 1851 köper de skotskättade bröderna Dickson i Göteborg, som ägde Gideå bruk, upp

¹⁰⁰ Lundkvist 1980: 35-37

¹⁰¹ Söderberg 2004: kap 2, s 1.

¹⁰² Hülphers (1780): 144-147

¹⁰³ Lantmäteriets historiska kartor: Hemling 1790

¹⁰⁴ Sidner (1820): 63

¹⁰⁵ Nylander EO 1961: 59-62

¹⁰⁶ Johansson 1975: 267

avverkningsrätten till Hemlingsböndernas skogar.¹⁰⁷ Dicksonbröderna ägde även den ryktbara Baggböle såg i Umeå. I och med att skogen fått ett nytt värde och senare även ny ägare (skogsbolaget) bör svedjandet ha upphört i Hemling.

Men vid en brand 1880 härjades hela Gruvberget mellan Björna och Hemling ”utom den västra sidan mot landsvägen, där byn (Björna) haft en rågsvedja”.¹⁰⁸ Hur gammal måste en svedja bli innan den kan brinna igen?

Folktro:

Både finnar och samer har haft rykte om sig att vara trollkunniga och spåkunniga och att behärska diverse läkekonster. Det finns inte plats att fördjupa sig i ämnet här, men flera av mina egna anor kan vara exempel på denna tradition, även om det är svårt att visa på något specifikt finskt:

Johan Eriksson i Movattnet anklagades 1679 för att ha använt fjällsamen Erich Pedersens lapptrumma. Han erkände att ha trummat men frikändes från att ha utövat trolldom.¹⁰⁹

Vismannen Olof Pålsson i Hemling har nämnts tidigare. Han levde kvar ännu några år efter att Erik Johansson hade flyttat från Björna till Hemling. Eriks son var nybyggaren Jon Ersson i Remmarn. Hans son Erik Jonsson kallas ”Remmargubben” och var en känd visman liksom Olof Pålsson. Eriks son Per Ersson i Lögda och sonsonen Erik Jonsson d.y. var kända ”naturläkare”. Erik kallades ”Hemlingsdoktor”. Han var även smed, torpare och mjölnare. Se nedtecknade historier om Remmargubben, Per Ersson och Hemlingsdoktor i bilagorna 2-3!

Näverkontar i Själevads hembygdsgård

¹⁰⁷ Nylander EO 1961: 255

¹⁰⁸ Johansson 1975: 268

¹⁰⁹ Westerdahl 1986: 71

Hantverk, byggnadsskick

Flätat näver lär vara en teknik som införts av skogsfinnarna. Bilden visar kontar från Själevads hembygdsgård. I Nylanders bok finns ett foto på näverskor från Björna.¹¹⁰

Finnhässjor?

Redan Bureus lär ha skrivit att finnarna införde de höga hässjorna i Ångermanland. Storhässjor är näst intill en symbol för landskapet Ångermanland. De finns på i stort sett varje hembygdsgård i landskapet. För 30-40 år sedan var de ännu mycket vanliga ute i byarna. I de sydligare finnbygderna i Hälsingland, Värmland osv. kallas de ibland finnhässjor, men i Ångermanland förknippas de normalt inte med finnarna. De har även varit vanliga i svenskbygder i Västerbotten. Är det klarlagt att de har finskt ursprung?

Byggnader

I texten ovan nämndes att en "Rökhestuga" brann hos Johan Olofsson i Hemling. Om det avser en rökstuga av finsk typ vågar jag inte säga. Hemling var en svensk by som övertogs av finnar. Byggs man nya bostadshus i finsk eller svensk tradition?

Rior tycks ha varit ganska vanliga i trakten. En omnämns ovan vid nybygget Långviken. Rian är definitivt av finskt ursprung, men det finns exempel från trakten som tyder på att bruket av rior spreds även till svenskarna.

Bastun har varit mycket vanlig i trakten ganska långt fram i tiden, men den har förmodligen oftast varit av svensk typ. Vid laga skifte i Hemling på 1850-talet beskrevs och värderades två gårdar med varsin bastu:

9:0. Bastu: 11;3/4 aln. lång, 10,1/4 aln. bred och
2,3/4 aln. hög; täckt med näfver och takved; inredd med
lafvar och gråstensugn - i brukbart skick, uptages till
Rmt. 20:--

Värdering av bastu i Hemling vid laga skifte 1856

Fäbodväsende

Om svenskarna lärde sig avancerat svedjande och att bygga storhässjor och rior av finnarna, så tror jag att finnarna i sin tur snabbt lärde sig fördelarna med fäbodsystemet av svenskarna. Det kan vara värt att undersöka detta särskilt vid ett annat tillfälle.

Finska naturnamn och ortnamn.

Finska namn verkar saknas helt och hållet i området. Skillnaden är påfallande i jämförelse med t.ex. Viksjö i södra Ångermanland. Även i Nordmalingsområdet finns få, om ens några namn bevarade. Nära finnbyn Grundtjärn i Anundsjö finns ett par naturnamn bevarade.

Inte heller samiska namn har bevarats i någon större omfattning, trots att samer har dominerat delar av området långt fram i tiden. Här finns fortfarande vinterbetesland för renar.

Även om finnarna befolkade ett sammanhängande område var de glest utspridda och få till antalet. Samtidigt har skogar och sjöar utnyttjats som "ärjemarker" för svenskbönderna från

¹¹⁰ Nylander, EO 1961: 90

de nedre delarna av socknarna. De gjorde jakt- och fiskefärder långt upp från kusten långt innan finnarna kom och hade antagligen namn på de platser de besökte. Vid den stora nykolonisationsvågen från mitten av 1700-talet flyttar många från de svenskspråkiga delarna av socknarna upp till "fjällbygden". De dominerade snart till antalet, samtidigt som minoritetsspråket långsamt dog ut. Detta är kanske den viktigaste anledningen till att finnarnas benämningar på platser inte har bevarats? I Viksjöområdet fanns knappast utrymme för en motsvarande förtätning av den svenska befolkningen.

Finnbosättningar i Norra Ångermanland enligt Maud Wedin¹¹¹ med mina tillägg

¹¹¹ Wedin 2007: Kartbilaga

DISKUSSION OCH SLUTSATSER

Det är tydligt att de gamla odalbyarna Movattnet, Hemling och Mattarbodum övertogs av finnar under 1600-talet. Byarna hade täta kontakter med skogsfinnarna i Nordmaling och på annat håll i Ångermanland. Förutom dessa tre byar fanns finska inslag även i Gide, Björna och Leding, söder om de tre första. På liknande sätt övergick bl.a. Agnäs i Nordmaling till finnarna. På 1670-talet tillkom finska nybyggen i Långvattnet, lilla Nordsjö och Önskasjön på gränsen mellan Nordmaling och Arnäs, inom nuvarande Trehörningsjö, samt bl.a. Mjösjö och Bjärten i Nordmaling och Örträsk vid gränsen till Lappland.

De täta personliga banden från Björna och Trehörningsjö över skogen till finnbyarna i Nordmaling visar att detta var ett sammanhängande finnbygdsområde i slutet av 1600-talet och början av 1700-talet. Det skulle lätt kunna visas att näraliggande svenskbyar hade mer kontakter åt andra håll vid den här tiden, mot kustlandet och sockenkyrkan.

Området utsattes för svåra påfrestningar med missväxt, hungersnöd och krig runt år 1700. Det finska inslaget förnyades sedan till en del då finska soldater och flyktingar i början av 1700-talet slog sig ned i bl.a. Bjärten, Mjösjö, lilla Nordsjö och nybygget Flyggsjö. Ännu vid mitten av 1700-talet fanns en stark sammanhållning inom den finska gruppen som visar sig i att man i mycket hög grad gifter sig inom det lilla nätverket. Mycket talar för att en del finskkunniga kan ha levt kvar ännu runt sekelskiftet 17-1800.

Det finns många inslag i försörjningen och kulturen i området som kan vara resultat av skogsfinsk påverkan, och som förstärker bilden av att detta är en bortglömd finnbygd.

Den stora nybyggartiden i slutet av 1700-talet påskyndade en assimilering av de relativt få finnarna inom den snabbt ökande svenskbefolkningen. Många av dessa svenska nybyggare har säkert tillgodogjort sig finnarnas teknik och tradition av att svedja och bryta ny mark.

KÄLLFÖRTECKNING:

Otryckta källor

Lantmäteriets historiska kartor, X7-9:1, Christoffer Christoffersson Mört 1697

Lantmäteriets historiska kartor, Lars Ekorn 1790, Hemling

Lantmäteriets historiska kartor, 1760, Hemling

SVAR: Dödbok för Nordmaling 1753

SVAR: Husförhörlängd för Yxsjö, Åsele 1831

Tryckta källor

Gothe, Richard: *Finnkolonisationen inom Ångermanland, Södra Lappmarken och Jämtland* Stockholm 1948 (Faksimil utgiven av Finnbygdens förlag 1993)

Gothe, Richard: *Från trolldomstro till kristendom* Stockholm 1943 (Faksimil utgiven av Finnbygdens förlag 1993)

Hülphers, Abraham: Del av "Samlingar till en beskrivning av Norrland". I *Ångermanland nr 12* Ångermanlands hembygdsförbund 1972

Hultgren, Ann-Marie m.fl.: *Flyggsjö 1736-1988* Gideå hembygdsförening 1988

Johansson, Uno: *Björna genom tiderna* Örnsköldsvik 1975

Lundkvist, Tyko: *Av ris och rot* Bokförlaget Angermannia, Härnösand 1973

Lundkvist, Tyko: *Olåt och munbruk* Bokförlaget Angermannia, Härnösand 1976

Lundkvist, Tyko: *Norra Ångermanland under stora vredens tid* Bokförlaget Angermannia, Härnösand 1980

Lundkvist, Tyko: Från Finnmarker och ådalar. I *Skrifter utgivna av Johan Nordlandersällskapet nr 4* s. 15-43

Lundkvist, Tyko: *Mjösjöbygdens historia* Bokförlaget Angermannia, Härnösand 1974

Lundkvist, Tyko: *Flyktingar under stora och lilla ofreden* Bokförlaget Angermannia, Härnösand 1978

Nylander, Erik A: *Familjeregister för Själevads socken 1681-1785* CEWE-förlaget, Bjästa 1982

Nylander, Erik O: *Släkten och hembygden* Författarens förlag, Bromma 1961

Sidner, Anders: Själevads pastorat. I *Ångermanland nr 14* Ångermanlands hembygdsförbund 1979

Wedin, Maud: *Den skogsfinska kolonisationen i Norrland* Finnbygdens förlag, Falun 2007

Westerdahl, Christer: *Samer nolaskogs* (Nr 8 i Örnsköldsviks kommuns skriftserie)

CEWE-förlaget, Bjästa 1986

CD-skivor

Westman, Edith: *Själevad 1681-1820 (Version 3)* Hembygds- och släktforskare Nolaskogs 2008

Nilsson, Nisse: *Sidensjö 1689-1930 (Version 2)* Hembygds- och släktforskare Nolaskogs 2006

Söderberg, Staffan: *Byn Remmarn – Historik 1750 till 2004* Boxholm 2004

Internetsidor

Barbro och Bengterik Ronnes släkthemside: fam.ronne.se/bengteriks.html

Bilaga 1:

Ur ”svenskt biografiskt lexikon”: Longström, Per, krigare. Bondson från Savolaks.

”Hans kämpabragder hafva ej genom några Fänrik Ståls sägner blifvit förevigade. Men det lilla, man känner, är tillräckligt att inrymma hans namn bland svenska hjälteminnen. L. erhöll af befälhafvaren för finska armén grefve Nieroth 100 man och befordrades till kapten 1711. Vid ryssarnas infall i Finland 1713, då generallöjtnant Lybecker ständigt drog sig tillbaka och lämnade landet öppet för fiendens härjningar, framstodo trenne oförskräckta män, kapten Kivikas, major Lukkoinen och kapten Longström, hvilka med de svaga stridskrafter, som stodo dem till buds, försökte hindra fiendens framträngande och göra honom allt det afbräck, som var möjligt. De hade själfva bildat sig egna friskaror af goda skyttar och beridna män, som noga kände alla gångstigar och vägar i landet. Med dem utförde de en mängd lyckliga ströftåg, om hvilkas äfventyrliga art följande kan lämna en upplysning. Mot slutet af 1714 hade Lukkoinen och L., förklädda till bönder, utgått på kunskapande, men blifvit tillfångatagna och förda till Petersburg. Såsom spionerande allmoge dömdes de att hängas. Men när domen skulle verkställas, framtog Lukkoinen sin majorsfullmakt och denna räddade dem den gången. Tsaren befallde, att de skulle behandlas som fångna officerare och föras till Moskva. Här hade de emellertid icke varit tre dygn, förrän de beredde sig tillfälle att rymma och återvände till sina ströfkårer i finska skogarna. Tre veckor därefter öfverrumplade de ett adligt gods mellan Viborg och Petersburg, på hvilket kejsaren uppehöll sig, och det var endast med yttersta lifsfara, Rysslands själfhärskare den gången lyckades undkomma. Efter Finlands förlust åtföljde L. general Armfelt vid infallet i Norge 1718 men blef i nov. månad s. å. nedskjuten af norska bönder, då han, med uppgift att föra underrättelser till Sverige om härens tillstånd, skulle undanrödja några förhuggningar, som allmogen uppkastat mot svenskarna. Det berättas, dock utan stöd af säkra handlingar, att Carl XII före sin död skulle tillagt L. adlig sköld med namnet Långsvärd.”

Ur Nordisk Familjebok – Uggbanden

Longström, Peter, krigare, var bondson från Savolaks och omtalas första gången 1710, då han bar titel af fänrik. Han åtnjöt anseende för djärfhed och oförskräckthet, hvarför befälhaf våren för finska armén, grefve Nieroth, åt honom anförtrodde 100 man "fotdragoner", med hvilka han, utnämnd till kapten, skulle medverka i det på denna tid organiserade gerillakriget mot ryssarna. Den ursprungliga af sikten, att frivilliga bönder talrikt skulle sluta sig till detta frikompani, kunde icke förverkligas, men L. lyckades dock på hvarjehanda sätt oroa fienden. Efter den finska arméns nederlag 1714 fortsatte L. sitt gerillakrig i Österbotten. Då den finska armén 1718 under Armfelts befäl ryckte mot Norge, slöt sig L. till densamma. Sedan armén passerat fjällen, sändes L. med 24 ryttare att bringa underrättelse härom till Sverige, men stötte 24 nov. på ett antal norska bönder, hvilka försvarade sig bakom förhuggningar. Under striden blef han dödligt sårad och begrofs därefter af sina banemän i Hegre kyrka. - Det berättas, att L. blef af Karl XII adlad med namnet Långsvärd. M. G. S.

Bilaga 2

Om Remmargubben Erik Jonsson, ur "Västerbotten", Västerbottens läns hembygdsförenings årsbok 1932:

Någon riktigt gammal sägen från Viska enbart har jag ej lyckats få tag på, den jag nu skall berätta hände endast delvis där. Det var en kyndelsmässohelg på 1820-talet. I en stuga på Viska-platsen sutto två människor och resonerade om spådomskonst. Den ene hette Erik Jonsson och var bonde från Remmaren. Det var för resten morfar till Daniel Danielsson i Norrfors. Den andra hette Ulrika och var från Lögdasund. Båda voro spåkunniga. Nu voro de tydligen icke ense i sina åsikter, ty plötsligt blev gubben häftig och slängde pipan ur munnen på Ulrika. Att hon skulle komma att hämnas, det förstod Erik Jonsson alltför väl av hennes ord: "Detta kommer du att få ångra". Nådon skada trodde han däremot ej, att hon skulle kunna åsamka honom, ty han skulle nog klara sig för Ulrikas spådomar. Vad hon förmådde, skulle han likväl få pröva på under hemresan. Han hade nämligen ej hunnit mer än en bit söder om Gideå-älven, förrän han började känna sig illamående och sade till sin dräng, att nu skulle han raska på hästen, ty Ulrika var ej långt borta, men hade han bara haft bössan med sig, så skulle han ha spått ihjäl henne. Knappt hade han hunnit säga det, förrän Ulrikas utskickade i form av svin nalkades släden bakifrån. Fingo dessa komma förbi släden, då

var det nog slut med gubben, som redan blivit alldeles förlamad av skräck och nästan ur stånd att röra sig. Här gällde det att handla raskt, ty svinen kommo närmare för varje ögonblick. Drängen måste nu slå i honom brännvin och hjälpa honom på benen, varigenom han blev i stånd att mota tillbaka plågoandarna. Detta skedde två gånger, men andra gången, då måste svinen verkligen vända om, och Erik Jonsson fick utan vidare svårigheter köra hem. Men till straff åt Ulrika hade Jonsson skickat spådomen tillbaka på henne, så att hon nu för att ej bli dödad själv, måste fara till Remmaren på natten. Trots det att gubben under vägen varit så förbittrad på Ulrika, så hjälpte han henne ändå att driva bort de ohyggliga svinen.

Sägner från Lögda och Långbäcken.

Nedanstående sägen har farfar till Levi Danielsson från Norrfors berättat. Den hände nämligen i hans gård någon gång på 1830-talet. Samme Erik Jonsson, som nyss förut omtalats, hade i Lögda hos Daniel Pålssons sammanträffat med en "kollega" kallad Bångskan. Samtalsämne saknades nog ej, helst när det gällde att framhålla sina förmågor i fråga om spådom. Bångskan påstod, att hon, om hon ville, kunde framkalla och tala med självaste "Horne-Per", vilket Erik Jonsson betvivlade. Nå, ville de ej tro, vad hon sade, så skulle de få följa med henne in i ett annat rum. Detta var Jonssons genast villig till, ty det skulle vara roligt se Bångskan komma till korta i sitt påstående. Daniel Pålsson däremot ville inte gå med. I rummet dit de gingo, var det alldeles mörkt, och nu fick gubben Jonsson höra, vad han ej hade trott. Bångskan började nämligen tala med någon, som hon kallade för "Herre". Vad de samtalade om, kunde Jonsson ej få klart för sig, ty "Horne-Per" behagade tala så otydligt, att hans röst endast hördes som ett mummel. Men Erik Jonsson fick i alla fall nog även denna gång. När de kommo ut från rummet, var han alldeles likblek och föreföll grubblande flera dagar efteråt. Han sade, att han ej skulle ha gått in på hennes förslag, om han vetat, att hon ägde en sådan makt. Bångskan torde nog ha lett ett skadeglatt leende åt Jonssons förskräckelse, men hon måste i alla fall ändå traska iväg från Lögda till kyrkogården om natten. Vad hon där hade för sig, vet nog ingen mer än hon själv.

Bilaga 3

Om Erik Jonsson d.y. "Hemlingsdoktor" och Per Ersson i Lögda ur Uno Johanssons "Björna genom tiderna" s 290

före. Före dragningen borde naglarna ha klippts och kastats i jorden. Någon läsning av formler synes ej ha förekommit.

Att råka ut för ont berodde på att man ofredat de underjordiska på något sätt. Detta kunde vara orsaken till många sjukdomar och skavanker. Här gällde det att omedelbart uppsöka någon berömd naturläkare, som skulle ställa allt tillrätta. En person i kyrkbyn berättar t. ex., att han som pojke på 1890-talet ombads av sin far, som efter en byggnation fått en odräglig värk i en arm, att fara till den kände naturläkaren Erik Jonsson i Hemling för att söka bot åt sin far. Det var en strålande marsdag med gott sparkföre. Trots detta gick det ovanligt tungt, inte ens utför de brantaste backarna gick sparken själv utan måste styras. Sedan Erik Jonsson lagat till medicinen, sa han till gossen: »Det har gått tungt för dig hit, men det går lättare hem.» Gossen for hem, och märkligt var att vid minsta medlut gick sparken så lätt. Fadern blev botad, men vem åkte med gossen till Hemling? Någon av de underjordiska kanske! Något liknande berättar en annan person, men då var det en hästskjuts. Enligt gammal sed tittade han genom hästens betsel och såg då, att han hade »ett oknytt sällskap». Han förde händerna utefter skaklarna samtidigt som han läste en lämplig ramsa. Därmed blev allt bra.

För att varna de »osynliga» borde man säga, när man slog ut vatten: »Akta er!».

En annan äldre man berättar, hur han som ung åkt skidor från Stennäs till Stavarsjön. Väl framme fick han svår värk med outhärdliga plågor. En kamrat till honom tog en flaska brännvin med sig och åkte skidor över till naturläkaren Per Ersson i Lögda. Det blev sent på eftermiddagen, innan ynglingen kunde åka tillbaka, varför vismannen sa: »Inte behöver du fara hem ikväll, värken har nu släppt». Vid hemfärden påföljande dag fick han en hälsning till den sjuke: »Säg till honom att han skall vara rädd om flaskan!» Och där står nu flaskan väl inlåst i kassaskåpet efter 65 år! Värken hade slutat vid den uppgivna tidpunkten och sedan har den ej återkommit, tillägger min sagesman. Han är fullt övertygad om att »de osynliga» haft sitt finger med i spelet.

Att den »kloke» såg i brännvin var allmänt känt. Brännvinet hade